

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI SZEMLE

Dunakeszi - Alag Helyismereti Lapja

SZERKESZTŐSÉG: KÖLCSEY FERENC VÁROSI KÖNYVTÁR
DUNAKESZI, KOSSUTH LAJOS U. 6.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
LÓRINCZ RÓBERT

MEGJENIK ÉVENTE HÁROMSZOR
KIADJA A KÖLCSEY FERENC VÁROSI KÖNYVTÁR

Dunakeszi 1839-ben

Dunakeszi fejlődésének egyik legfontosabb előremozdítója a község határában húzódó Budapest-Vác közötti első magyarországi vasútvonal 1846-os átadása volt. A tervek elkészítésével még 1837-ben Carl-Friedrich Zimpel porosz mérnököt bízták meg, aki a helyszínrajzot 1839 júniusában nyújtotta be a hatóságoknak. Címlapon e tervrajz Dunakeszit ábrázoló részlete látható.

A főváros szomszédságában megbújó kis falu ekkor III. Grassalkovich Antal tulajdona volt, kinek birtokait zárgondnokként ebben az időben gróf Lónyay János kezelte. A település alig ezer lelket számlált, s az itt lakók döntő többsége földműveléssel foglalkozott. A nagy képen (mely a mai térképekkel ellentétben nem észak-déli, hanem kelet-nyugati tájolású) legalul a Dunát láthatjuk, a település „fölött” pedig az építendő vasútvonal tervezett nyomvonala látszik. A kis képen a falu beépített területét nagyítottuk ki. A legtöbb épület a két jelentősebb utca, a Vácra tartó Fő út és a fölötte ívesen haladó mai Szent István utca mentén sorakozik. A település közepén az 1752-ben alapított Szent Mihály-templom áll (1). A Fő út egyik oldalán az Alsótabán (2), másik oldalán a Felsőtabán (3) házai húzódnak. A Felsőtabán mellett látható két nagy U-alakú épület az egykori községháza és az 1926-ban lebontott uradalmi kocsmá, az ún. Beszálló.

(a szerkesztő)

TARTALOM:

Dunakeszi 1839-ben	1
KATONA M. István	
A 25 éves Városvédő és Városszépítő Egyesület rövid története	2
ÁGOSTON András	
A Dunakeszi MÁV Főműhely alapítástörténete	4
SZAKÁLL Lászlóné	
Megemlékezés a Révész István Helytörténeti Gyűjtemény kezdetéről és húsz éves történetéről	8
BÁTONYI Pál	
A Wattay család Dunakeszit birtokló tagjai I. rész	10
LŐRINCZ Róbert	
Száz éves vers egy száz éves egyesületről	11

SZÁMUNK SZERZŐI:

ÁGOSTON András - művészet-történész
BÁTONYI Pál - nyá. ezredes (Sződ)
KATONA M. István - újságíró
LŐRINCZ Róbert - könyvtáros
SZAKÁLL Lászlóné - ny. iskola-igazgató, Dunakeszi díszpolgára

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI SZEMLE

Dunakeszi-Alag Helyismereti Lapja

Megjelenik évente háromszor,
1000 példányban

Alapító szerkesztők:
Csoma Attila és Lőrincz Róbert
Felelős szerkesztő:
Lőrincz Róbert

Kiadja: Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár
Dunakeszi, Kossuth Lajos u. 6.

Felelős kiadó: Csonka Mária
Nyomdai előkészítés:

Preysing Frigyes

Nyomda: Raszter Nyomda Kft.,
Budapest, Gyöngyösi u. 89.

ISSN 1789-9230

E-mail: szemle@mail.dkvk.hu

A lap megjelenését támogatja
Dunakeszi Város Önkormányzata

Lapunk szeptemberi számának 7. oldalán szereplő képek Hemmer Béláné és Harangozó Katalin, a 8. oldalon lévő Harangozó Katalin, Tar Mariann és Erdő Judit tulajdonát képezik. Jelen számunk 2. oldalán szereplő fotó az Erdész család, a többi kép a Révész István Helytörténeti Gyűjtemény tulajdona

KATONA M. ISTVÁN

A 25 éves Városvédő és Városszépítő Egyesület rövid története

Huszonöt esztendeje alakult meg Dunakeszin a Városvédő és Városszépítő Egyesület. A mai napig tartó története során voltak jelentős tevékenységet folytató kiemelkedő korszakai és „csendesebb”, kevésbé látványos időszakai. Egyet azonban bizton állíthatunk: az egyesület akkor is és jelenleg is jelentős tényezőnek számított és számít a város életében, akár több, akár kevesebb taggal tevékenykedett és tevékenykedik. Az alábbiakban a kezdetektől napjainkig tartó históriáját elevenítjük fel Hámor József építőmérnök, egykori elnök, Borbély Emma nyugalmazott könyvtárigazgató, egykori titkár, valamint Harangozó Katalin tanár, jelenlegi elnök elmondásai alapján.

Az Országgyűlés 1989-ben megalkotta az egyesülési jogról szóló II. törvényt. Az 1989. január 24-én történt kihirdetését követően szinte egyik napról a másikra megjelent hazánkban a civil szerveződésű egyesületek megalakulása. Dunakeszin is ez történt. Dr. Erdész Mihály jogász, akkor a Városi Tanács Igazgatási osztályának vezetője azzal a határozott javaslattal kereste meg barátját, Hámor Józsefet, aki akkor a képviselő-testület városépítési és fejlesztő bizottságának elnöke volt, hogy szervezzék meg a városvédő egyesületet. (Hámor József 1979-1984 között a műszaki osztály vezetője volt, s bár ekkor már más munkahelyen dolgozott, de bizottsági elnöki tiszte megmaradt). A kezdeményezés útjára indult. Elsőként kapcsolódott a szervező munkába Borbély Emma, a Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár okleveles főkönyvtárosa, majd Szakáll Lászlóné, a Bárdos Lajos Általános Iskola igazgatója. Ismeretségi köreiket is felhasználva gyorsan gyarapodott a jelentkezők száma, s végül 1989. június 19-én megtarthatták az alakuló ülést. Elnöknek Hámor Józsefet, titkárnak dr. Erdész Mihályt választották, aki megalkotta az alapszabályt, és elvégezte az engedélyeztetést és bejegyzést is.

Kik voltak az alapítók? Dr. Erdész Mihály, Hámor József, Borbély Emma, Dányi Miklós, aki a könyvelést végezte, dr. Kiss Keve Tihamér, Garai András, dr. Rajczy Miklós, Várkuti József, Rada István, Kripkó Edit, Solymosi Sándor, dr. Terray Barnabás, Dobrovits Ágnes, Rónay Árpádné, Terbe Józsefné, Fejős Gabriella, Sasvári Károly, Lengyel Péter, dr. Maár Ildikó, Reptsik Tibor és Tiborné, Bitter Antal, dr. Gerőné Ladányi Anna, Szakáll Lászlóné, Kollár Albin, F. Nagy Piroska, dr. Takács Katalin, Csonka Mária, Jászkuti László, Szegő Péter, Molnár Viktor és Viktorné, Agócs Irén, Agócs Mária, Szász Mihály, Denke Emma, ifj. Rátki Zoltán, dr. Farkasvölgyi Nándor, Adorján Gábor, Kecskeméti László, Szojka László és Lászlóné, Virág Péter, Kiss László. (A névsort egy töredékes jelenléti ív alapján rekonstruáltuk.) Kis idővel később, ugyanezen év szeptember 26-án megválasztották tiszteletbeli tagnak dr. Kindler József professzort.

Az alakuló ülésen három szekció létrehozása mellett döntöttek. A Városrendezési és Építészeti szekció vezetője Rada István, a Természet- és Környezetvédelmi dr. Kiss-Keve Tihamér, a Városthörténeti, Műemlékvédelmi és Hagyományörző Borbély Emma lett, akit 1991-ben megbízták a titkári teendőkkel is.

Gyakran összejött a tagság, a maga területén mindenki tenni akart. Remélték, hogy az akkori önkormányzat, főleg városfejlesztési kérdésekben mint partner, figyelembe veszi az egyesület véleményét, hiszen a tagság egy része építészekből, más része környezetvédelekből, illetve hagyományörzőkből állt. De a mellőzöttség végig megmaradt. Mindez elvette a tagság egy részének a kedvét, hiszen korábban úgy gondolták, hogy az önkormányzat hasznosítja majd az általuk képviselt tudást. Ezt követően elég sokan személyes vagy politikai okok miatt lemorzsolódtak az idők folyamán. Így aztán elvégeztek egy alapszabály-módosítást, és tevékenységük fő céljává tették a hagyományör-

Dr. Erdész Mihály
(1943. április 18. – 2003. május 8.)

zést. Ennek szellemében 1993. november 13-ra megszervezték és megrendezték az első Keszi Kulturális Találkozót iskolás korosztályú gyerekek számára.

A természet azonban közbeszólt, ezen a napon hatalmas országos havazás történt, és a meghívott Keszi települések közül csak nyolcból tudtak eljönni, ám így is 415 gyermek érkezett. Eltöltöttek egy vidám napot játékos vetélkedővel s egyéb programokkal, minden gyermek kapott ajándékot, oklevelet, az I-III. helyezett település csapata pedig vándorszerleget, vándorbotot és vándorkalapot vehetett át. A versenyek után gálaműsor következett. Mindezt az Egyesület szervezte-rendezte, egyetlen támogatónak Klimént Géza akkori képviselőt sikerült megnyerni. A programok helyszíne a Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár illetve a Radnóti Miklós Gimnázium volt. Debreczeni Béla fafaragó művész Emlékoszlopot készített, amely ma is látható a Révész István Helytörténeti Gyűjteményben. Az 1994-es választásokon többen elindultak, végül listáról Hámor József, valamint függetlenként, az egyesület támogatásával Borbély Emma lett a tagja a 24 tagú képviselő-testületnek. Ugyanebben az évben útjára indította Borbély Emma, Mucsa Csabáné Katalin tanárnővel közösen a Városi Helytörténeti és Lakóhelyismereti Vetélkedőt általános iskolai alsós diákok részvételével. A vetélkedőt és számos egyéb egyesületi rendezvényt, valamint a helytörténeti gyűjtemény rezsiköltségeit lemondásáig Hámor József finanszírozta vállalkozása jövedelméből, és képviselő-testületi tiszteletdíjának teljes átutalásából. Jelentős volt még dr. Gerőné Ladányi Anna anyagi támogatása is, valamint a tagsági díj. Ugyancsak 1994-től huzamos ideig évenkénti műsoros bálakat rendeztek neves művészek, versenytáncosok fellépésével.

Egy esztendővel később, Esch Sándor, az ismert zsoké család neves tagja megkereste Borbély Emmát, hogy hosszú idő után ismét rendezzenek lóversenyt Alagon. A szervezőbizottságnak az egyesület is tagja lett, s közülük többen, egy lelkes csapat a pálya rendbetételét is elvégezte, hiszen azt teljesen benőtte a gaz. A két kilométeres korlátot is újrastették. Kísérő programként ismert művészek adtak műsort és neves díszvendégek is megjelentek, mint például özv. Széchenyi Zsigmondné vagy Széchenyi Péter. Az eseményről az akkor népszerű Ablak című tévéműsorban Papp Endre riportban beszámolt.

A szervezőbizottság tagjai között volt Borbély Emma és Hámor József mellett Száraz György, Bus Antal, Haffenser Gyula, Patay Ágnes, Márton László és felesége Rózsika. A lóversenyt ettől kezdve jó ideig évente, pünkösdi másnapján megrendezték Alagi Nagydíj elnevezéssel.

Hámor József megtervezte a régi temetői kápolna felújítását, de amikor erre sor került, akkor ő már nem dolgozott az önkormányzatnál. A felújítás dr. Gerőné Ladányi Anna műszaki osztályvezető idejében történt az egyesület tagjainak közreműködésével. Halottak napja előtt az elhanyagolt régi sírokat megtisztították, hiszen egykori magyar és angol lovaregyleti trénernek, zsokéknak is itt lettek eltemetve. Az I. világháborús halottak neveit két réztáblán megörökítették, és elhelyezték a temetőben.

A Szakáll Lászlóné aktív tevékenysége nyomán kialakuló helytörténeti gyűjtemény első otthona az egyesület által bérelt Kakas ház volt. A gyűjtemény rövidesen átköltözött egy Fő úti házba. Az épület felújítását az egyesületi tagok végezték el. Javaslatukra vette fel a gyűjtemény Révész István nevét.

A Kegyeleti temető kápolnája felújítás előtt és után

Még 1989-ben, megalakulását követően díszpolgárnak javasolta az egyesület Tóth Máriát, a legendás tanítónőt, majd 1996-ban Borbély Emma képviselői javaslatára, az egyesület támogatása eredményeként ezt a címet Dallos Gyula, örökös díjlovagló bajnok is átvehette. Az atlantai olimpián 1996-ban résztvevő Dallos Gyula díjlovagló, Erdei Zsolt boksizó és Jordanov Krisztián tornász tiszteletére a Klub Kúriában nagyszabású kerti partyt rendeztek.

Működése során az egyesület több képzőművészeti alkotást vásárolt Lengyel István képzőművész-tanártól, Farkas Éva gobelinművésztől és Salamon György festőművésztől különböző intézmények részére. Lengyel István az összeget nemes célra ajánlotta fel. Egyszeri alkalommal, 1998-ban Alag története 1950-ig címmel kiállítást rendeztek a Széchenyi István Általános Iskolában.

Ugyanebben az évben május 25-én az egyesület Dunakeszi Városvédő és Városszépítő Közhasznú Egyesület lett. Ebben a munkában igencsak sokat tett Szőke Kálmánné, aki aktívan közreműködött különböző pályázatok megírásában is. A titkári teendőket Hesp Edéné, a mindenki által szeretett és tisztelt Mária néni vette át, ugyanis Borbély Emma, az addigi titkár munkahelyet változtatott.

Hámor József 2011-ben lemondott elnöki tisztségéről, mivel elszóllította korábbi munkája és magánélete. Utódja Harangozó Katalin lett. Az egyesület jelenlegi folyamatban lévő kezdeményezése a Lovaregylet történetét bemutató állandó kiállítás megrendezése a Horthy-kúria (Klub-kúria, lovas diplomataká fogadóhelye) könyvtárszobájában.

De ez már egy újabb történet...

ÁGOSTON ANDRÁS

A Dunakeszi MÁV Főműhely alapítástörténete

A Magyar Királyi Államvasutak (MÁV) 1868 után egyre jelentősebb szerepet játszott a magyarországi vasúti közlekedésben és szállításban. A magánvasutak államosítását követően a MÁV az 1870-es és 1880-as években Magyarország legnagyobb állami vállalata és üzeme lett, melynek 1870-től saját mozdonygyára volt, a MÁVAG (Magyar kir. Államvasúti Gép- és Kocsigyár).¹ A századforduló éveiben a hazai gépgyártásban minden téren fellendülést észlelhetünk, a magyar ipar a technológiák korszerűsítésével ekkor tért át a modern nagyüzemi formára, és az 1890 utáni két évtizedben a gépiparban foglalkoztatottak száma 2.5-szeresére nőtt.²

A vasúti járműveket meghatározott időnként, vagy bizonyos teljesítmény elérése után felül kellett vizsgálni, és az észlelt hibákat ki kellett javítani. Ezeket a munkákat a vasúttársaságok járműjavító főműhelyeiben vagy műhelyeiben végezték el. A MÁV megalakulása után – a magánvasutak államosításával egy időben – a vasúti járműjavító üzemek a MÁV kezelésébe kerültek,³ és a vasútvonalak számának lendületes növekedése miatt szükség volt új műhelyek megnyitására is, melyek száma 1905-ben – az Istvántelki Főműhely felépítésével – elérte a 21-et.⁴ Mindegyik műhely egyaránt foglalkozott gőzmozdonyok, személy és teherkocsik javításával, de a nagyobb főműhelyekben vasúti járművek gyártása is folyt.⁵

A XX. század elején egyre több négytengelyes személykocsit (ún. Pullman-kocsit) állítottak üzembe, melyek már magasabb műszaki színvonalú karbantartást és fényezést igényeltek, és hosszmeretüknél fogva a legtöbb vasúti járműjavító szerelőcsarnokába be se fértek.⁶ Ezen kocsik rendszeres karbantartását és újjáépítését a budapesti Északi Főműhelyben végezték, ám a mozdonyok, a teher- és a különleges rendeltetésű kocsik javítása jelentősen leterhelte az üzem kapacitását. A főműhely szükséges bővítésére nem volt lehetőség a környék beépítettsége miatt, ezért hamarosan felvetődött egy új, személy-,

posta-, kalauz- és különleges rendeltetésű kocsik javítására szakosodott járműjavító üzem építésének az igénye.⁷ A zsúfoltság is közrejátszott abban, hogy 1905-ben az Északi Főműhelyben kigyulladt a kocsiműhely és az istálló, 1907-ben pedig teljesen leégett a személykocsi osztály, elpusztult 18 Pullman-kocsi, az összes gép és a szerszámok. Ez volt a végső lökés, mely rábírt a MÁV Igazgatóságát, hogy a főváros közelében fejlesztési és bővítési lehetőségekkel rendelkező új főműhelyt építtessen a négytengelyes vasúti személykocsik javítására.⁸

Az Államvasutak hosszas alkudozás után 1911-ben 77 kataszteri hold területet vásárolt meg Dunakeszi község határában a telkes gazdától a váci vasútvonal és az országút között elterülő közlegelőből,⁹ négyszögölenként 2 koronáért.¹⁰ A területen az év végéig vasúti megállóhelyet létesítettek, lefektették az iparvágányokat és 1912-ben mészhomok téglagyárat építettek.¹¹

A téglagyár

1912-1913-1914 során gőzerővel folyt az építkezés, elkészült a kapusépület, a későbbi titkárság épülete (amit eredetileg tanoncműhelynek szántak), a villamos javító-műhely, a szertári főépület, az olajraktár, a kártoló és a festékórló épület, a Bagolyvár és a később kultúrház céljait szolgáló munkásétkező és pihenő épülete.¹² Ezeket a helyiségeket a hadvezetőség az I. világháború alatt

1 Süveges László – Villányi György: 125 év mozdonygyártás Budapesten (1873-1998). in. *Vasúthistoria Évkönyv 1998*. Budapest: KÖZDOK, 1998. 122. (A továbbiakban Süveges-Villányi 1998.)

2 Süveges-Villányi 1998. 125.

3 A MÁV vasúti járműjavító üzemek hivatalos megnevezése az idők során a következőképpen változott:

- megalakulásuktól 1949-ig: „... MÁV Műhely vagy Főműhely”

- 1949. augusztusától 1950 augusztusáig „MÁV ... Járműjavító Nemzeti Vállalat

- 1950-től 1968-ig „MÁV Járműjavító Üzemi Vállalat”

- 1969-től „MÁV ... Járműjavító Üzem”.

Varga Károly: A MÁV főműhelyek rövid története. in. *Vasúthistoria Évkönyv 1993*. Szerk. Mezei István. Budapest: KÖZDOK, 1993. 219. (A továbbiakban Varga 1993.)

4 Pesti (későbbi nevén Nyugati) főműhely; Érsekújvári műhely, Szolnoki műhely, Miskolci főműhely, Temesvári műhely, Északi főműhely, Piski műhely, Kolozsvári műhely, Szeged-Rókusi műhely, Szombathelyi műhely, Kaposvári műhely, Zólyomi műhely, Fiumei műhely, Sátoraljaújhelyi műhely, Pécsi műhely, Szabadkai műhely, Dési műhely, Székesfehérvári műhely, Zágrábi műhely, Debreceni műhely, Istvántelki főműhely.

Varga Károly: *Vasúti járműjavító üzemek története*. Budapest: Magyar Államvasutak Rt. 2005. 6. (A továbbiakban Varga 2005.)

5 Varga 2005. 5.

6 Varga 2005. 76.

7 Szücs Béla – Korozmán László – Káldos Erzsébet – Mogyorósi József (szerk.): *MÁV Járműjavító Üzem Dunakeszi 1926-1976*. Dunakeszi: 1976. 6. (A továbbiakban: Szücs Béla – Korozmán László – Káldos Erzsébet – Mogyorósi József 1976.)

8 Juhász Róbert: *A dunakeszi vasúti járműgyártás és javítás története 1926-2001*. Dunakeszi: 2001. 13. (A továbbiakban Juhász 2001.)

9 Vetési Imre: Hetvenöt éves a Dunakeszi Vagonygyár. in. *Dunakanyar Régió*, III. évf. 7. szám (2001) 6.

10 Novák István (szerk.): *Iskolánk 50 évének története*. Dunakeszi: A Dunakeszi 3. sz. Általános Iskola és Gimnázium kiadványa. 1977. 5. (A továbbiakban Novák 1977.)

11 A kor új építőanyaga volt a mészhomok téglá, amit a terület földmunkája során nyert homokból állítottak elő mész hozzáadásával formált elemekből, amit nagy nyomású gőz alatt sajtoltak össze.

12 Szakáll Lászlóné: *A dunakeszi műhelytelep*. Kézirat, 1996. 8. (A továbbiakban Szakállné 1996.)

lefoglalta, és bennük 1915-ben sebesült katonák ápolására hadikórházat rendezett be.¹³

Az 1914-re felépült épületek

A világháború kitörésével az építkezés lelassult, de nem állt meg teljesen. 1916-ban felépült a víztorony, tető alá került a kovácműhely, 1918-ig elkészült a kocsiszerelő csarnok (a mai A-csarnok) vasvázának és vas tetőszerkezetének 95%-a, valamint a falak 60%-a.¹⁴

Csarnokbelső (a tolópadjárás)

Az 1918. októberi összeomlást követően, amint híre kelt, hogy vége a háborúnak, a legsúlyosabb betegek is elhagyták a dunakeszi hadikórházat. Az orvosok és személyzet nélkül maradt telepen a hadügyminisztérium bizottsága által kiürített helyiségeket a MÁV dolgozók két méter magas deszkafalakkal apró fülkékre osztották. Részben ezekben a fülkében, részben a vágányokon álló tehervagonokban több száz Horvátországból és a Felvidékről elűzött magyar vasutas család nyert elhelyezést.¹⁵ A hosszú évekre menekülttáborrá alakult műhelytelep megszervezésében kulcsszerepet játszottak a MÁV horvátországi iskoláinak elmenekült tanárai, közülük került ki a telep gondnoka is: Horváth Ferenc volt

zágrábi iskolaigazgató.¹⁶ A háború alatt súlyos veszteségeket szenvedett államvasutak dr. Gyökössy Endre tanügyi előadó irányításával szinte azonnal felkarolta a menekült telepen lévő gyerekek oktatásának ügyét. 1919 nyarán a kényszerűen megszakadt tanév sikeres lezárása érdekében 57 elemista és 6 nagyobb gyermek részére iskolapótló tanfolyam indult a főműhely F épületében.¹⁷ Ez az üvegtetős szertár oktatási célokra hosszabb távon teljesen alkalmatlan volt, kifűteni nem lehetett, az elválasztó falakat hulladék-deszkákból alakították ki,¹⁸ az ablakokat szükségmegoldásként maguk a diákok és a horvátországi tanárok üvegezték be.¹⁹ A MÁV Igazgatóság a dunakeszi telepre küldte a horvátországi vasutas iskolákból megmentett padokat és egyéb tanszereket, majd 1919 szeptemberében a – később kultúrházként használt – D pavilonban négy helyiséget biztosított az oktatás számára.²⁰ Az elemi és polgári iskola megbízott igazgatója 1924-ig Kocsner (később Szilvágyi) Róbert magyar-német szakos középiskolai tanár volt, aki a Dunakeszire menekült vasutas családok jóléti konyháját is vezette.²¹ A négy tanteremben délelőtt folyt a polgári iskolai oktatás, délután pedig az elemistákkal foglalkoztak, a tantermek egyike vasárnaponként szükségképpenné alakult, ahol katolikus szentmisét tarthattak.²² Az iskolai hitoktatást dr. Béky László gödi katolikus pap, Kirner Bertalan alagi református lelkész és Löwi József izraelita tanító látta el.²³

Mivel az iskolában évről évre növekedett a nem vasutas szülők gyermekeinek a száma, a MÁV 1923-ban pénzihiányra hivatkozva megpróbálta elérni a polgári iskola²⁴ állami tulajdonba vételét. A Közlekedési Minisztérium nagyvonalú feltételei²⁵ ellenére a Vallás- és Közoktatási Minisztérium szintén anyagi okok miatt nem vállalta az államosítást, így a polgári az 1923/1924-es tanév végén megszűnt. A tanárokat a MÁV Igazgatóság más szolgálati helyekre irányította,²⁶ az elemi iskola igazgatójának pedig 1924. október 10-én kinevezte Kru-soczky (1933-tól Körmendy) Lajos volt eszéki MÁV

16 Az államvasutak mintegy 140 tanára volt kénytelen elhagyni Horvátországot, ahol főleg a vasúti gócpontokon épültek magyar tanítási nyelvű MÁV iskolák, Zágrábban, Zimonyban, Indián, Mitrovicán, Vinkovcén, Bródon, Eszéken, Belováron, Rumán, Pleternicán, Novszkán, Ujdájlján, Karverál-Moravicán. Rákosi Jenő (főszerk.): *Magyar Vasutasok Albuma*. Budapest: 1927. 223. (A továbbiakban Rákosi 1927.)

17 Szakállné 1996. 49.; Kollár 2012. 8.

18 Rákosi 1927. 225.

19 Novák 1977. 5.

20 Kollár Albin: *A MÁV Műhelytelepi Polgári Iskola története*. in. *Dunakeszi Helytörténeti Szemle* V. évf. 1. szám. (2012) 8. (A továbbiakban Kollár 2012.); Szakállné 1996. 49.; Rákosi 1927. 225.

21 Kollár 2012. 9. Kocsner Róbert korábban az eszéki MÁV iskolában dolgozott. *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története*. kézirat, én. 5.

22 A polgáribe beíratott tanulók létszáma: 1919/1920: 55 fő, 1920/1921: 124 fő. in. Kollár 2012. 8. Az elemi iskolások tanulói létszáma: 1921/1922: 194 fő, 1922/1923: 194 fő, 1923/1924: 124 fő. in. Szakállné 1996. 49.

23 Kollár 2012. 8.

24 Hivatalos neve: Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi-i MÁV Telepi (Volt Hadikórház) Polgári Fiu- és Leányiskola.

25 A MÁV továbbra is biztosítaná az elemi oktatás minden feltételét, a polgári számára felépítendő épület részére telket, a tanároknak lakást biztosítana. Átadná az iskola felszerelését, és vállalná öt évig az épület takarítását és karbantartását annak fejében, hogy a felépítendő épületet a MÁV elemi iskolások is használhassák. Kollár 2012. 9.

26 Kollár 2012. 9.

13 Szakállné 1996. 8.; Zsiga Bernadett: *Dunakeszi-Alag hadikórházai az I. világháborúban*. *Dunakeszi Helytörténeti Szemle*, I. évf. 2. szám (2008. szeptember) 11-12.

14 Szűcs Béla – Korozmán László – Káldos Erzsébet – Mogyorósi József 1976. 7.

15 Rákosi Jenő (főszerk.): *Magyar Vasutasok Albuma*. Budapest: 1927. 223.

tanárt, aki 1945-ig állt a műhelytelepi iskola élén.²⁷

1922. augusztus 18-án újból tűz pusztított a budapesti Északi Főműhelyben, leégett a személykocsi-javító osztály asztalos, fényező és kárpitos műhelye. Az épen maradt műhelyeket a munka azonnali folytatása érdekében átalakították, ami ellen azonnal tiltakozott Budapest székesfőváros tűzrendészete, arra hivatkozva, hogy az eddig is nyomasztó zsúfoltság még veszélyesebbé vált.²⁸ A tűzvész megsemlítése után Valkó Lajos kereskedelmi miniszter és a MÁV Igazgatósága úgy döntött, hogy gyorsított ütemben kell folytatni a dunakeszi főműhely építését.²⁹ Az irányítással a főműhely kiszemelt főnökét, Beöthy Kálmánt bízták meg, aki 1925 májusáig vezette a berendezési munkálatokat Dunakeszin, ám ekkor Szegedre helyezték, és feladatait Lányi Ferenc,³⁰ az Északi Főműhely kocsi-osztályának vezetője vette át műhelyfőnök helyettesi minőségben.³¹

Lányi Ferenc 1907-ben

27 Szakállné 1996. 50., 54.; Szakáll Lászlóné: Körmeny iskolai igazgató. in. *Dunakeszi Helytörténeti Szemle*. V. évf. 2. szám. (2012) 2-3.

28 *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története*. kézirat, én. (terminus ante quem: 1944.) Révész István Helytörténeti Gyűjtemény Műhelytelep szekció 158. 6.

29 Szücs Béla – Korozmán László – Káldos Erzsébet – Mogorósi József 1976. 8.

30 Lányi Ferenc 1883-ban született Érsekújváron, ott is érettségizett, majd 1907-ben szerzett gépészmérnöki diplomát a Budapesti Műegyetemen. 1925-től dolgozott a dunakeszi műhelytelep befejezésén, 1926-tól 1944-es nyugdíjazásáig volt a Dunakeszi MÁV Főműhely főnöke. 1961-ben hunyt el Dunakeszin. Csoma Attila (szerk.): *Dunakeszi arcképcsarnok*. Dunakeszi: Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár, 2005. 105.

31 *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története*. kézirat, én. 7.

A Dunakeszire menekült családokat szakaszosan új lakóhelyekre, elsősorban Pestszentlőrincre telepítették.³² Az utolsó lakók közvetlenül a műhely megnyitása előtt, 1926 áprilisában költöztek ki a műhelyi helyiségekben lévő szükséglakásokból.³³

Munkásmosdó

1924-ben és 1925-ben az üzem felszerelése, a gépek, szerszámok beszerzése az általános pénztelenség miatt komoly nehézséget okozott, ezért az Északi Főműhely és az Istvántelki Főműhely gépparkjából voltak kénytelenek eszközöket átszállítani.³⁴ Ehhez hasonlóan oldották meg a szakképzett munkaerő kérdését is: az Északi Főműhely 1926-ban megszüntetett személykocsi-szerelő osztályának minden dolgozóját Dunakeszire vezényelték, és a megszűnt szeged-rókusi és kaposvári műhelyekből is helyeztek át szakmunkásokat, művezetőket, mérnököket, számviteli szakembereket.³⁵ A rengeteg munkás elhelyezése érdekében 1922-ben megindult a MÁV-lakótelep építése.³⁶

1926. május 22-én az Északi Főműhely Törekvés egyesületének dísztermében ünnepélyesen elbúcsúztatták

32 Szakállné 1996. 50.

33 *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története*. kézirat, én. 8.

34 Szücs Béla – Korozmán László – Káldos Erzsébet – Mogorósi József 1976. 8.

35 Juhász 2001. 75.

36 A Dunakeszi Főműhely dolgozóinak létszáma 1926 szeptemberében 754 fő, ami 1943-ig 1183 főig emelkedik. in. *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története*. kézirat, én. 214.

a személykocsijavító-osztály teljes személyzetét (780 főt)³⁷, akik 1926. május 25-én különvonatokon, Lányi Ferenc vezetésével Dunakeszire költöztek.³⁸

A munkások öltözője

Az a 780 munkás, aki az Északi Főműhelyből 1926. május 25-én családotól megérkezett Dunakeszire, „bizonytalanságtól összeszorított szívvel” hagyta ott korábbi munka- és lakóhelyét, és készült az új otthon alapítására.³⁹ Jelentős részük határon túl rekedt MÁV műhelyekből⁴⁰ áttelepült alkalmazott volt, 1924-ben mindannyian megúszták a B-listázást,⁴¹ így joggal remélhették, hogy a hajdani, kiszámítható, „békebeli” viszonyok között folytatódhat az életük. 1926-os sorsfordító, tömeges átköltözésükre túlzás nélkül állíthatjuk, hogy később egyfajta bibliai exodusként emlékeztek vissza, ám ők nem a Kánaánba, hanem a Duna

37 Molnár János: A Budapesti MÁV. Északi Főműhelyi „Törekvés” Dal, Zene és Önképzőegylet 40 éves története 1888-1928. Budapest: 1928. 20. (A továbbiakban Molnár 1928.)

38 *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története.* kézirat, é. n. 13.

39 Idézet Bán János főművezető beszédéből. in. *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története.* kézirat, é. n. 18.

40 Érsekújvár, Sátoraljaújhely (sic!), Kolozsvár, Piski stb. Nemsokára az 1926-ban kis méretűk és elavultságuk miatt megszüntetett kaposvári, szeged-rókusi és pécsi MÁV műhelyekből is érkeztek alkalmazottak Dunakeszire. *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története.* kézirat, é. n. 170.

41 1924-ben jelentős arányú létszámcsökkentés volt a MÁV-nál, ahol a szükséges és alkalmas munkásokat A csoportba, míg a főleg politikai okokból elbocsátandó munkásokat a B csoportba (listára) helyezték. Molnár 1960. 80.

menti futóhomok sivatagba érkeztek, amit nekik kellett zölddé varázsolniuk.⁴²

A nagycsarnok kívül...

...és belül

A precízen megszervezett, gyors beköltözést követően szinte azonnal, 1926. május 31-én, hétfőn meg lehetett kezdeni az első kocsiemelést, ezért ettől a dátumtól számítjuk hivatalosan a Dunakeszi MÁV Főműhely megnyitását.⁴³

A felépült MÁV Dunakeszi Főműhely

42 Jellemző példa, hogy üzletek hiányában, kezdetben még a mindennapi élelem beszerzése is nagy problémát okozott. Az épületek zöme már elkészült, de a környezet kietlen volt, az emberek térdig süppedtek a homokban. *Vasúti Hírlap.* 1932. október 10. (XII. évf. 19. szám) 7. Lehet-e sivatagban kultúrát teremteni?

43 *A Magyar Királyi Államvasutak Dunakeszi Főműhelyének története.* kézirat, é. n. 16.

SZAKÁLL LÁSZLÓNÉ

Megemlékezés a Révész István Helytörténeti Gyűjtemény kezdeteiről és húsz éves történetéről

A történet közel 45 éve indult. A helytörténet, honismeret fogalma nem szerepelt sem a felsőgödi neveltetésben, sem a váci diákéveimben. Tanári pályám 1955 őszen kezdődött a gyártelepi 3. sz. Ált. Iskolában ének-történelem szakosként. 1956-ban házasságkötéssel kerültem Dunakeszi falusi jellegű szívébe, csöppentem a paraszti élet miliójébe. Az 1960-as évek végén az úttörőmozgalom mottója a „Nem térkép e táj” volt. A feladat teljesítése döbbsentett rá a helytörténet ismeretének fontosságára. Valamit tenni kell! – indult el buzgalmam. A kiállításához ismeretet, tárgyakat kell gyűjteni. E gondolat vezetett M. Tóth Mari néni padlására 1969-ben, ahonnan lehoztam és megkaptam az elsőként gyűjtött kedvenc tárgyakat, a víztároló, cserépmázás csörgőkorsót és a nagylábú, fa krumplinyomót.

A hetvenes években a Hazafias Népfront is indított helytörténeti kutatásokra buzdító akciót. 1978-ban a városi bizottság megalakította a Helytörténeti Klubot. 1979. január 1-től a 3. Számú (ma Bárdos Lajos) Általános Iskola igazgatója lettem, s így az addigra összegyűlt dolgok a lakásomból az iskolába kerülhettek. A Népfront akkori titkára, Antal János (volt tanítványom) összehívta a cserfes, idős parasztasszonyokat, akiket kolléganőimmel (Torma Gyözőné és Terbe Józsefné) együtt érdeklődő szorgalommal, több alkalommal is meghallgattunk, kérdéseinkre adott válaszaikat rögzítettük. Iskolánkban helytörténeti szakkört indítottunk. Iskolák közötti vetélkedőket rendeztünk, melyeket kiállításokkal kötöttünk össze, minden alkalommal más-más színhelyen: iskolánkban, Kőrösi iskolában, József Attila Művelődési Központban, Konzervgyár ebédlőjében vagy a Városi Könyvtárban.

Helytörténeti vetélkedő 1980-ban

A kiállított eszközöket, öltözék darabokat, fotókat, régi iratokat kezdetben kölcsön kaptuk, később azonban adományként hozzánk kerültek. Kis idő múltán tárolókat csináltathattam az iskola aulájában. Így a gyűjtemény (az iskola történettel együtt) 1984-ben közszemlére került a 3. sz. Általános Iskolában.

1983-ban a városban létrejött a Dunakeszi Baráti Kör. Ebből alakult meg 1989 nyarán Hámor József elnökletével a Városvédő és Városszépítő Egyesület

Az 1984-es kiállítás a 3. sz. (ma Bárdos Lajos) Általános Iskola aulájában

1994 nyarán 39 év szolgálattal nyugdíjba vonultam. A gyűjteményt az elnök jóvoltából a Városvédő Egyesület befogadta, majd helyet biztosított neki a Szent István utca 25. sz. alatti magántulajdonban levő épületben. Ez 1994. november 25-én történt, innen számítjuk a 20. évfordulót.

A gyűjtemény első otthona a Szent István utca 25. alatt

A házat hamarosan eladták, s a helytörténeti gyűjteményt 1995. március 15-én a Fő út 110. szám alatt, az önkormányzat tulajdonában levő volt családi házban nyitottuk meg. A ház rendbetétele Hámor József elnök képviselői tiszteletdíjából és a vállalkozók munkafelajánlásából vált valóra. Működtetésének feladata, könyvelése Dányi Miklósról, minden egyéb munka (a Nyugdíjas Klub ügyeleti tagjainak segítségével) rám várt.

A gyűjtemény második otthona a Fő úton

A gyűjtemény „önálló-házass” megnyitása a város polgárainak, lakosainak bizalmát megnövelte. Már régi bútorokat is kaptunk. Üvegtárolóba került Béki Lajosné Terus néni parasztruha-varrónő által készített Keszi babák „lakodalmas menete”.

2001-ben a gyűjtemény felvette Révész Istvánnak, a püspökké lett egykori dunakeszi plébánosnak nevét. A bemutatott anyag kiegészült az általam kivitelezett tablókval: Alag és a Lovaregylet, Dunakeszi MÁV lakótelep és MÁV Főműhely és az 56'-os események helyi története. 2008-ra Csoma Attila, Szőke Kálmánné, Vörös István és mások segítségével elkészült a gyűjtemény közel 8000 regisztrált adatot tartalmazó leltára (iratok, kéziratok, öltözék és használati tárgyak, fotók, szakrális tárgyak stb.).

Béki Lajosné, Terus néni a Keszi-babákkal

A helytörténeti gyűjtemény (melynek létezése bekerült az országos kiadványokba is) segíti a Dunakeszi Helytörténeti Szemle című lap munkáit, felkészíti a városi védtelkédő résztvevőit, tárlatvezetést nyújt a tanulói és felnőtt csoportoknak, továbbá segítséget nyújt a felsőfokú hallgatók dolgozatainak elkészítéséhez is.

Kiállítási tárgyak, valamint a Szőke Kálmánné által berendezett konyha a Fő úti gyűjteményben

2012. szeptember 29-én a gyűjtemény a Szt. István u. 48. szám alatt álló „Kántorházba” költözött. Noha a hely itt sem elegendő, de mégis stílszerűen a város szívébe, a legősibb színhelyre került. Az új otthon falán a Tóth Mariska Hagyományörző Alapítvány 2014 novemberében emléktáblát is elhelyezett.

A gyűjtemény új helye, a Szent István u. 48. alatt

Az önkormányzat által fenntartott gyűjtemény várja a tanulócsoportok és felnőttek látogatását. Nyitva tartás: csütörtök 13-17, vasárnap 10-16 óráig. Bejelentkezés, időegyeztetés szükséges.

BÁTONYI PÁL

A Wattay család Dunakeszit birtokló tagjai

1. rész Felsővattai Wattay I. Pál helyettes alispán

Felsővattai Wattay I. Pál 1661-ben lett Dunakeszi földesura, melyet I. Lipót király Bécsben november 16-án kelt adománylevelében erősített meg „Paul Vattay de Felső Vatta” részére.

Az újabb kutatásaim alapján a Wattay család fiúágon az Avar Birodalom 805. évi bukása után a Kárpát-medencében hatalomra jutott őseurópai eredetű vangar (venger) néven nevezett őskeresztény népesség uralkodóitól származik. Az első uralkodó Aba Ábrahám kagán- király (fehér hun, azaz kóny neve Ábrán) volt, aki 805. szeptember 21-én vette fel a római katolikus vallást és szentként (Szentábrahám települések) is tisztelték. Fia Kolba Izsák kán- király (fehér hun neve Kolon) volt. Másik fia Csaba Adorján (fehér hun neve Odurján) volt a székely katonaság megszervezője. A harmadik uralkodóról, Vata Sirák királyról (fehér hun neve Bátony, szeretett hangzós neve Vác, Vacs) nevezték el a mai Vatta települést is ahonnan a Wattay család származik. (Szeretet hangzóink megtalálhatóak a település neveken: Miskolc, Pécs, a keresztneveken: Ica, Marcsi, az állatoknál: cica, macska.) A negyedik uralkodó Aba Sámuel magyar király volt. A familiából származnak többek között az Esterházy, Illésházy, Báthori családok, vagy a vérszerződésben részt vett Huba vezér is. A Wattay név az őseurópai ba-va-pa rendszerből származik, ahol a „ba” nagyot (Bakony, Balti, Balaton, barom, liba), a „va” összekötőt (Dráva, Zagyva, Bódva), a „pa” kicsit, kezdetet (patak, pata) jelent, vagyis Bata nagy, Vata középső, Pata kicsi jelentésű.

I. Pál édesapja Wattay Gáspár és édesanyja Török Eötvös Katalin az oszmánok által elfoglalt Eger és Vatta területéről költöztek Ónodra, majd a Nógrád vármegyei Pilinybe 1600 körül. Édesanyja halála után, apja feleségül vette Wattay Borbálát, akitől Gáspár és Péter fiai (ők Erdélybe települtek át) és Kata lánya (Thassy Gáspárné) születtek. A család evangélikus vallású volt.

Feltehetően az 1620-as évek elején született I. Pál. Iskoláit valószínűleg Szécsényben végezte. 1641. május 29-től Szécsényben Nógrád vármegyei esküdtnek választják. Itt ismerkedik meg Buday Bornemisza Bolgár Pál ügyvéd és Tholdy Anna lányával, Annával. A szülők Vác 1620. évi oszmán megszállása óta laktak Szécsényben. Az esküvő feltehetően 1651-ben volt, amikor felesége édesapjától megkapta a Bács vármegyei Doroszlót (ma Doroslovo Szerbia, Vajdaság), Tataházát (ma Bács-Kiskun /a továbbiakban B-Kk/ megye, Bácsalmási járás) és Mátételkét (ma B-Kk megye, Bácsalmási járás). Házasságukból két gyermek születése ismert, II. Pál (1667 és 1679 között Pest-Pilis-Solt vármegye kecskeméti járás szolgabírája), valamint János (1704-5-ben Pest-Pilis-Solt vármegye kuruc alispánja).

1654-től I. Pál Szécsényben a vármegyei bíróság tagjaként dolgozik. 1661. május 1-től Piliny zálogbirtokosa. 1661. november 16-tól (apósa halála után, annak birtokaiból) Kesző (ma Dunakeszi), Peszér (ma Kunpeszér, B-Kk megye, Kunszentmiklósi járás), Csömör (ma Pest megye, Gödöllői járás), Szentlőrinc (ma Budapest, XVIII., VIII., X. és XIX. kerület), Gubacs (ma Budapest, XX. kerület), Soroksár (ma Budapest, XXIII. kerület), Péteri (ma Pest megye, Monori járás), Oslár (ma Borsod-Abaúj-Zemplén megye, Tiszaújvárosi járás), Vány (ma Pest megye Bugyi észak, elpusztult), Szemcse (ma Pest megye, Pomáz, elpusztult) Alsó (ma Pest megye, Pomáz, elpusztult) és

Felső Kovácsi (ma Pest megye, Nagykovácsi, Budakeszi járás és Budapest II. kerület), Szolmár (ma Solymár, Pest megye, Pilisvörösvári járás), Borony (ma Pest megye, Csobánka, elpusztult), Garancs (ma Pest megye, Csobánka, elpusztult), Halom (ma B-Kk megye, elpusztult), Cszatlat (ma B-Kk megye, elpusztult), Must (ma B-Kk megye, elpusztult) birtokosa. 1663. április 26-án birtokait megerősítő oklevélben újabb nevek Pomáz (ma Pest megye, Szentendrei járás), Kálloz (ma Budakalász, Pest megye, Szentendrei járás), Borosjenő (ma Pilisborosjenő, Pest megye, Pilisvörösvári járás), Kesző benne Sárfő (ma Dunakeszi és Budapest IV. kerület), Káll (ma B-Kk megye, elpusztult), Réh-bér (ma Solt, B-Kk megye, Kalocsai járás), Tázlár (ma B-Kk megye, Kiskörösi járás), Kiskörös (ma B-Kk megye), Csan (?) találhatóak.

I. Pál Dunakeszin ispáni központot működtetett, és innen irányította Pest-Pilis-Solt vármegyei birtokait, itt gyűjtötték be az adókat, terményeket és állatokat, majd továbbították Pilinybe, illetve Fülekre. 1662 és 1670 között többnyire Füleken tartózkodott és a birtokait innen irányította, valamint esküdtként Pest-Pilis-Solt vármegye ügyeinek intézésében vett részt. 1670-ben az oszmán támadások miatt Besztercebányára költözött, ahol házat is vett. 1672-ben ideiglenesen a vármegye helyettes alispánjaként dolgozott. Visszaköltözött Fülekre és vármegyei munkája elismeréséért 1681. április 10-én a vármegye helyettes alispánjává választották. 1682-ben szerepelt utoljára a vármegyei jegyzőkönyvekben.

Biztos, hogy jól ismerte a latin nyelvet, de németül és szlovákul is tudott. Többször ellovagolt Bécsbe birtokai ügyében. Tartotta a családi kapcsolatot mind a Kassa környékén, mind a Pozsonyban élő Wattayakkal. A közigazgatásban végzett munkája során sok ítéletet hozott és vizsgálatban vett részt, megkövetelve a magyar jogszabályok betartását. Birtokain biztosította a vallásszabadságot és a magyar törvények betartását. Az oszmán hódoltságban lévő birtokain együttműködve a budai hivatalos szervekkel, katonáival megrendszabályozta a pesti szerbek túlkapásait, és biztosította templomok, középületek, így Kőbányáról a kecskeméti református templom felépítését is. Dunakeszi területén, mint ispáni székhelyén biztosította a református lakosság gyarapodását, nagy raktárak, hodályok építését, jelentős halász központ kialakítását, átkelőhely üzemeltetését és feldolgozó kisipar, benne sörfőzde működtetését is. Ő kezdte meg birtokainak benépesítését magyar, német és szlovák telepeseikkel, valamint szerb menekültekkel.

I. Pál halálának ideje nem ismert, de fia János és unokája István (II. Pál fia) 1701. augusztus 19-én Terbeléden

(ma Szlovákia, Terbe³/₄ovce) megkötött egységükben néhaiként említik. Ott sorolják fel Nógrád vármegyei birtokaikat Piliny, Szarvasgede, Endrefalva, Csécse, Herencsény, Nógrádmegyer, Cserháthaláp, Nógrádgárdony (Csitár), Mátraszőlős, Kistrév (?), Nagyrév (?), Told (Alsó és Felső), Kutasó, Cserhátszentiván, Almás (?), Kelecsény (Magyarnándor), Kishont vármegyében Fazekaszsaluzsány, Borsod vármegyében Vatta és Bács vármegyében még 20 települést.

Összességében Dunakeszi I. Pál birtokában – az oszmán uralom ellenére – jelentős fejlődésen ment keresztül.

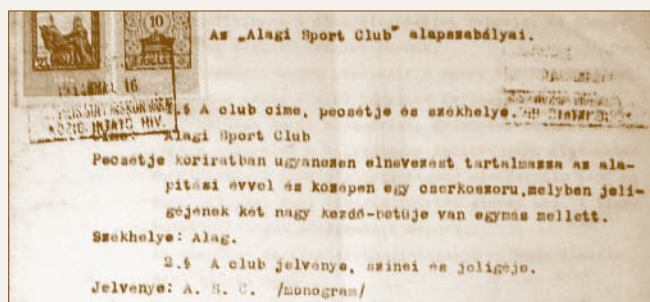
LŐRINCZ RÓBERT

Száz éves vers egy száz éves egyesületről

1914. március 1-jén huszonkilenc fiatalember gyűlt össze az alagi Kellner-féle vendéglő nagytermében. Nem mulatozni érkeztek, céljuk az volt, hogy e naptól kezdve hobbijukat szervezett keretek között folytathassák. Futballklubot akartak alapítani.

A mindössze négy év óta önálló településen ugyan már működött egy sportegyesület, ám az 1910-ben alakult Alagi SE vezérkarát és sportolójának zömét a születendő község vezetői és prominens személyei alkották. A főleg tenisszel foglalkozó klub akkori futballcsapatában olyanok kergették a labdát, mint Ficzer Péter, aki a BTC tagjaként kétszer szerepelt a magyar válogatottban, de tagja volt az akkori gárdának Závodszy Géza községi aljegyző és Hajnal Pál, Dunakeszi későbbi jegyzője is, aki korábban az Aradi AC kapusaként már bajnoki címmel is büszkélkedhetett.¹

A Magyar utcai vendéglőben gyülekező fiatalok többsége azonban a huszadik életévét sem töltötte be. Legtöbbjük még a szüleivel lakott, kik nem mindig nézték jó szemmel gyermekeik fanatikus futballrajongását. A labdarúgás szeretete azonban győzött a szülői szigor felett, s ezen az 1914-es, márciusi napon kimondták az Alagi Sport Club megalakulását. Az egyesület színe piros-kék, jeligeje az „Egyesült erővel” lett. Elnöknek Végh Lászlót, titkárnak Turcsányi Miklóst választották. Az első világháború kitörése lelassította, de nem szüntette meg az egyesület fejlődését. Az egyedül a futballt preferáló klub az 1920-as évek elejétől a Közép-Magyarországi Labdarúgó Alsövetség osztályaiban szerepelt váltakozó sikerekkel.

Az ASC első alapszabályának részlete

1950-ben Alag község egyesült Dunakeszivel, s az Alagi Sport Club – az új sportpolitikai irányvonalnak megfelelően – Dunakeszi ÉDOSZ néven, az Élelmészügyi Dolgozók Szakszervezetének égisze alatt folytatta működését. Egy év múlva az ÉDOSZ egyesületek névváltoztatásának köszönhetően a klub a Dunakeszi Kinizsi nevet kapta, melyet kisebb megszakítással a mai napig visel.

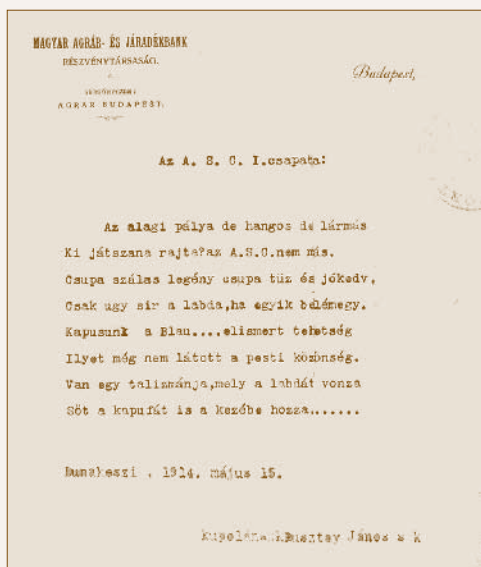
Az 1914-es alakulás évéből fennmaradt egy vidám vers, melyben a klub játékosa és első intézője, a húsz éves Pusztay János mutatja be fanyar humorral az alagi csapat tagjait. Pusztay volt az első érettségizett a helyi gazdálkodó családok gyermekei közül. Az első világháborúból hazatérve Vitézségi Érem kitüntetéssel kapott. A község házában írnok, aljegyző és adóügyi jegyző munkakört töltött be, majd később leventeparancsnok lett.

Az ő versével köszöntjük tehát a száz éves egykori Alagi Sport Clubot, a mai Dunakeszi Kinizsit!

1 Lőrincz Róbert: Alag első sportegyesülete, az Alagi SE. *Dunakeszi Helytörténeti Szemle* III. évf. 1. szám (2010. május) 13.

A képen az álló sorban az ASC csapata, egy 1920-as években játszott Fót elleni találkozón

Részletek az eredeti dokumentumból

Az A.S.C.I. csapata

Az alagi pálya, de hangos, de lármás
 Ki játszana rajta? Az A.S.C. nem más.
 Csupa szálas legény csupa tűz és jókedv,
 Csak úgy sír a labda, ha egyik belémeget.
 Kapusunk a Blau.... elismert tehetség
 Ilyet még nem látott a pesti közönség.
 Van egy talizmánja, mely a labdát vonza
 Sőt a kapufát is a kezébe hozza.....

Jobb backunk a Zsiga nyakig görbeláb
 Akire félve néz a mesés délibáb.
 Csupa izom és csont, igazi fenomen
 Ilyet még nem láttak a pálya zöld gyepén.....

A bal back a Turi.... pocakos veterán
 Kinek már húsz kis év terhe van a vállán,
 Labdát az nem talál, de hogy ha fellökik,
 Száz kilós pocakját, amíg élnek, nyögik...

A jobb half a Béla az ördögös dribler,
 Ilyet még nem látott egy halandó ember.
 Jól rug jobbal, ballal, szerel, mint egy Isten
 Nincs rászorulva, hogy valaki segítsen..
 Fejel, mint egy angyal s az ő oxfordjait
 Mindenki bámulja, mint Trója kapuit.
 Centerhalf a Bogyó, az még mindig diák
 Ilyet még nem látott s nem is szült a világ!
 Stoppol mint egy angol s fejel mint egy Schuster
 Sőt ami a legfőbb ellenfél nem ismer.
 De ha egy jó labdát jobb lábával felkap,
 Bámulva néz rája s regáll rajta a nap
 Egy baj van csak nála,, ha nézik a lányok
 Ott hagyja a labdát s félszemmél néz rájuk.

A balhalf a szőke bajuszos Jurasek
 Kinek a hátára rájár a bikacsek
 Szerel, elől hátul s a fején a labda
 Mindig úgy néz, ki mintha odaragadna
 Hiába törnek, rá nem hagyja a labdát
 Fut még akkor is, ha látja pejslijét.
 A jobbszélsőnk dillisa a betyár Ráday
 Kinek veszélyesek a beadásai
 De hogy ha hátvéd jól fellöki egyszer
 Ott hagyja, labdát rámenni már nem mer.
 Klassis egy játékos csak az az egy az ő baja
 Hogy megáll a szeme, ha kint a kacska.
 A jobb összekötő a Ramser az éhes
 Hogy lő az a kapura, az valami rémes.
 Nem fél a backektól ilyen csatár nem volt
 Ki temetőbe lőtte Fóthton a goalt.
 A centerünk pedig ideális gombóc
 Úgy lő, mint a Schlózi s mindig csak ő lő goalt
 A balösszekötőnk az egy kicsit sunyi
 Jól tudja szélsőjét a Rukit szöktetni.
 Szőke haját, hogyha felborzolja a szél
 A kapus úgy remeg s lövésétől is fél
 A balszélsőnk régi a hős Rukovánszki
 Ilyet még nem evett a vén Kupolányszki
 Cziczáz a backekkel s az ingó kapufák
 Schlosser lövéseit homályba borítják
 Közönségünk finom s pártolja csapatát
 Miként egy jó anya serdülő kisfiát.

Dunakeszi, 1914. május 15.

Pusztay János s k

Pusztay János (1894-1963) 1918-ban

